

DA57773

*ЛІСЬМЕННІКІ БССР*

# ПАЎЛЮК ТРУС

БІБЛІАГРАФІЧНАЯ ПАМЯТКА

МІНСК, 1958

БА57773 р

П І С Ь М Е Н Н І К І Б С С Р

ДЗЯРЖАЎНАЯ БІБЛІЯТЭКА БССР імя У. І. ЛЕНІНА  
АДДЕЛ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ І БІБЛІЯГРАФІІ

БА57773 р

# ПАУЛЮК ТРУС

*Бібліяграфічная памятка*

Бел. адзел  
1994 г.

МІНСК — 1958

*Склала Н. Б. ВАТАЦЫ*



## П Р А Д М О В А

Кастрычнік 1917 г. паклаў пачатак бурнаму росквіту беларускай літаратуры. У савецкі час напісаны лепшыя творы Явкі Купалы, Якуба Коласа, Змітрака Бядулі і Цішкі Гартнага. У 1918 г. у друку выступіў паэт Міхась Чарот, у пачатку і сярэдзіне 20-х гадоў пачалі пісаць Кандрат Крапіва, Кузьма Чорны, Андрэй Александровіч, Пятрусь Броўка, Пятро Глебка, Міхась Лынькоў і многа іншых пісьменнікаў. Сярод гэтага пакалення вядомых беларускіх пісьменнікаў, народжаных Кастрычнікам, у 1924 г. пачаў публікаваць свае вершы і паэт-камсамалец Паўлюк Трус.

Творы Паўлюка Труса знаёмяць нас з жыццём і імкненнямі беларускай моладзі сярэдзіны 20-х гадоў. Шчырыя, бадзёрыя песні і паэмы юнака Паўлюка Труса, яго лірычныя, агітацыйныя і сатырычныя вершы былі ў той час надзвычай папулярнымі. Яны хваляюць нас і зараз сваёй непасрэднасцю, шчырасцю пачуццяў і дум паэта. „Няма вялікішага, як будаваць і жыць“<sup>1)</sup>—пісаў паэт, і гэтаю радасцю жыцця і будавання прасякнута ўся яго творчасць. Паэт ішоў шляхамі, „што ў заўтра вядуць“,<sup>2)</sup> ён марыў

Здзейсніць мэту,

І золата дум

Падарыць на карысць Беларусі<sup>3)</sup>.

1) П. Трус.—Ліст да сястры (Верш).

2) П. Трус.—Брату (Верш).

3) П. Трус.—Брату (Верш).

Шчыры клопат аб заўтрашнім дні народа робіць вершы Паўлюка Труса і сёння надзённымі.

Гэтая невялічкая бібліяграфічная памятка, прысвечаная творчасці Паўлюка Труса, складзена для чытачоў і бібліятэкараў масавых бібліятэк з мэтай дапамагчы работнікам бібліятэк у іх штодзённай рабоце па прапагандзе беларускай мастацкай літаратуры.

---

---

Прышоў я з казкамі .  
у залатое ранне  
Ад Сожа ціхага,  
ад берагоў Дняпра.  
Краіна родная,  
прымі ж маё вітанне,  
Прымі мой зорны спеў...

*Паўлюк Трус—„Ліст да сястры“*

## Біяграфічная даведка

Паўлюк Трус (Павел Адамавіч Трус) нарадзіўся 6 мая 1904 г. у вёсцы Нізок<sup>1)</sup> Уздзенскага раёна, Мінскай вобласці, у сям'і беднага селяніна. Хлопчыкам ганяў ён у поле скаціну, насяля дэпамагаў бацьку араць зямлю. Пачатковую школу наведваў у сваёй вёсцы, сямігодку скончыў ужо пасля Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі ў мястэчку Узда. Тут ён вучыўся разам з будучымі вядомымі беларускімі пісьменнікамі Пятром Глебкам і Алесем Якімовічам.

У 1923 г. Паўлюк Трус паступіў у Беларускі педтэхнікум у Мінску. Сярод студэнтаў тэхнікума было многа пачынаючых у той час паэтаў. Пятро Глебка, успамінаючы гады вучобы ў Беларускім педтэхнікуме, пісаў: „У 1924 г. я паступіў у Мінскі беларускі педагагічны тэхнікум. У тых гадах ў ім кіпела літаратурнае жыццё. Сярод выкладчыкаў тэхнікума быў народны паэт Я. Колас. У тэхнікуме вучыліся П. Трус, А. Якімовіч, М. Лужанін, А. Александровіч, С. Дарожны, З. Бандарына і многія іншыя маладыя беларускія пісьменнікі. Тэхнікум часта наведвалі і выступалі перад студэнтамі К. Крапіва, К. Чорны. Пры тэхнікуме працавала літаратурная студыя „Маладня-

<sup>1)</sup> У вёсцы Нізок нарадзіўся ў 1896 г. народны пісьменнік БССР Кандрат Крапіва.



ка“. Якуб Колас часта на вечарах і на лекцыях чытаў студэнтам свае новыя творы, і пад уплывам яго творчасці фарміраваліся многія маладыя пісьменнікі“.<sup>1)</sup>

Творчая атмасфера ў тэхнікуме спрыяла развіццю талента Паўлюка Труса. Першыя свае вершы паэт змясціў у 1923 г. у насценнай газеце педтэхнікума, а неўзабаве пачаў друкавацца ў рэспубліканскіх выданнях<sup>2)</sup>: газетах „Беларуская вёска“, „Савецкая Беларусь“, „Звязда“ і ў часопісах „Маладняк“, „Полымя“ і „Піянер Беларусі“. У 1925 г. вышаў першы зборнік вершаў Паўлюка Труса („Вершы“), а ў 1927 г.—другі („Ветры буйныя“).

Вучобу і літаратурную дзейнасць малады паэт сумяшчаў з актыўнай грамадскай і камсамольскай работай. „Ён кідаўся ў грамадскую працу, як смелыя кідаюцца ў бурныя хвалі—усёй істотай“. (П. Глебка).<sup>3)</sup> Паехаўшы ў 1927 г. на зімовыя канікулы ў родную вёску Нізок, Паўлюк Трус пісаў свайму таварышу—паэту Пятру Глебку: „Думаў, напішу за гэты час, дык дзе там. Ячэйка на краю гібелі. Трэба не дапусціць да гэтага, так што працаваць прыходзіцца вельмі шмат. Добра, калі коңчу за ўвесь час легенду „Лірнік“ і

1) П. Глебка.—Аўтабіяграфія. У кн.: Пятро Глебка. Кароткі бібліяграфічны даведнік. Склала Н. Ваганы. Мінск, ДВБ, 1957, с. 19.

2) Першы верш П. Труса „Мінулася кату масліца“ быў апублікаваны ў газ. „Савецкая Беларусь“, 1924, № 29, с. 3; у чэрвені 1924 г. быў апублікаван верш „Над возерам“ у літаратурным дадатку да газ. „Савецкая Беларусь“ — „Радавая Рунь“, № 3—4, с. 19.

3) П. Глебка — Паэт-камсомолец. Часоп. „Малодосць“, 1954, № 8, с. 21).

паэму „Развітанне“. Я ж кажу, зусім не маю часу. Вось нядаўна рабіў даклад аб „9 студзені“, а сягоння ладзім культвечар. Ставім суд над камсамольцам-п'яніцам. Мне далі ролю пракурора. Выпускаем вусную газету... А тут трэба яшчэ пазаймацца з дзецьмі з якую нядзельку, напісаць праект аб палепшанні школы. І, адным словам, часу ані ні ты, божа мой, як кажуць людзі<sup>(1)</sup>.

Скончыўшы ў 1927 г. педтэхнікум, Паўлюк Трус едзе ў Гомель на работу ў рэдакцыю газеты „Палеская праўда“. Працуючы ў рэдакцыі, П. Трус часта выязджаў у вёску, чытаў там даклады і свае творы, наладжваў работу камсамольскіх арганізацый, хат-чытальняў, маладзёжных гурткоў.

У 1928 г. паэт паступае на літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне педагагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Але закончыць універсітэт яму не давялося. Паўлюк Трус памёр ад брушнага тыфу 30 жніўня 1929 года.

Так трагічна абарвалася кароткая (1924—1929), але бурная творчая дзейнасць паэта-камсамольца.

---

(1). П. Глебка.—Паэт-камсомолец. Часоп. „Малодосць“, 1954, № 8, с. 21.

„Хай муза замоўкла ў сэрцы паэта,—  
Муза іграе ў турбінах жывых“.  
П. Броўка — „Памяці Паўлюка Труса“.

## Творчасць Паўлюка Труса (Бібліяграфічная даведка)

Паўлюк Трус быў адным з першых прадстаўнікоў новага пакалення беларускіх пісьменнікаў, выхаваных Савецкай уладай. Творчасць яго развівалася ў гады аднаўлення перыяду і перыяду індустрыялізацыі нашай краіны. У сваіх творах паэт паказваў цяжкае мінулае беларускага народа і пабудову новага грамадства ў краіне пасля Кастрычніка 1917 года, усаўляў рэвалюцыю, мужных чырвоных байцоў і партызан, ябараніўшых нашу Радзіму ў час грамадзянскай вайны. Паэт яскрава адлюстравваў у сваёй творчасці нараджэнне новай сацыялістычнай вёскі і вітаў новую індустрыяльную Беларусь.

Тэме рэвалюцыі і грамадзянскай вайны прысвечаны вершы „Пасля буры“ (1925), „Пад налевам ветраў асенніх“ (1925), „У семнаццаты год“ (1925), паэма „Чырвоныя ружы“ (1927) і інш.

Паэт усхвалявана апявае Кастрычніцкую рэвалюцыю і яе барацьбітоў, раскрывае ў паэтычных вобразах інтэрнацыянальную сутнасць сацыялістычнай рэвалюцыі і заклікае працоўных капіталістычных краін змагацца

за сваё вызваленне. Паўлюк Трус услаўляе адважных змагароў, якія ідуць па „чырвонай дарозе“, па слаўнаму рэвалюцыйнаму шляху:

Хто яны,—на чырвонай дарозе  
Узнімаюць пад ветрам сцягі?  
Хто яны,—песняй-хваляю грознай  
Ў маім сэрцы узвеялі крозы,  
Ў скалахнулі жыцця берагі?

(„На чырвонай дарозе“, 1928).

Гаворачы аб падзеях рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі, Паўлюк Трус падкрэслівае міжнароднае значэнне Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі. Сваім існаваннем Краіна Саветаў усяляе надзею і надае сілы працоўным Заходняй Беларусі ў іх рэвалюцыйна-вызваленчай барацьбе:

Сягоння Май. Пад гук заводаў  
Спынілі лёскаат рамяні,  
І кліч свабоднага усходу  
Ў грудзях прыгнечаных звінці.  
Сягоння Май, гамоніць вёска,  
Надзеўшы чыстае убранне,  
Бо ўжо закінуў туды вёслы  
Вясновамайскі золак ранні.

(„Май“, 1925).

Словы вялікай сыноўняй любові малады паэт прысвячае неўміручаму вучэнню Леніна. У радзе вершаў малюе ён светлы вобраз Уладзіміра Ільіча („Аб Леніне“, 1925; „На смерць Леніна“, 1926, і інш.), на працягу ўсёй сваёй творчасці сцвярджаючы вернасць савецкага народа вялікім заповітам Леніна:

Спі спакойна, наш Ільіч,  
З намі вольнымі твой кліч.

(„Аб Леніне“, 1925).

Паўлюк Трус адзін з першых у беларускай літаратуры стварыў вобразы чырвоных партызан часоў грамадзянскай вайны. З асаблівай любоўю гаворыць паэт аб савецкай моладзі, юных камсамольцах, якія адда-на змагаліся за шчасце сваёй Радзімы. На тэму гераічнай барацьбы савецкай моладзі з белапольскімі акупантамі, ў дні грамадзянскай вайны напісаны паэмы „Юны змаганец“ і „Астрожнік“. Паэма „Юны змаганец“ (1925) прысвечана ўдзелу дзяцей-падлеткаў у барацьбе партызан супроць белапольскіх акупантаў. У паэме паказан усенародны характар партызанскага руху, яго цесная сувязь з Чырвонай Арміяй, раскрыты лепшыя рысы простага савецкага юнака, які ўслед за дарослымі пайшоў у рады народных месціўцаў. Герой паэмы „Астрожнік“ (1925), камсамалец-падпольшчык Якім, пасаджаны ў турму белапалякамі, смела сустракае смяротную кару. Ён упэўнены ў тым, што справа, за якую змагаўся, будзе жыць:

Ён памёр. Расстралялі Якіма...

Цёмны гай зашумеў галасней...

Але справа магутнага КІМ'а

Не памрэ,—будзе вечна квітнець!..

Тэматыка творчасці Паўлюка Труса—разнастайная, але значнае месца займаюць у ёй вершы, прысвечаныя савецкай вёсцы. Паэт-камсамалец выступае як паэт-агітатар, актыўны прапагандыст мерапрыемстваў партыі і ўраду на вёсцы. Самі загалоўкі многіх вершаў паэта агітуюць („Камітэты дапамогі ставяць беднага на ногі“, „К кулаку мне йсці нягожа—мне страхоўка дапаможа“ і інш.). На працягу ўсёй сваёй літаратурнай дзейнасці Паў-

люк Трус горача адстойваў інтарэсы бедна-  
ты. Паэт заклікаў працоўнае сялянства вы-  
біраць у Саветы людзей, якія свядома бу-  
дуць праводзіць інтарэсы працоўных—каму-  
ністаў і беднякаў.

Гэй, за намі вы, кабеты,  
Усе чыста!

Правядзем мы у Саветы  
Камуністаў.

Спекулянтаў, кулакоў  
Не дапусцім,—  
У нас хваціць беднякаў  
Нам па гусце.

(„За каго мы ў Саветы галасуем“,  
1924).

Прапагандуючы ў сваіх творах мерапры-  
емствы партыі і ўраду па арганізацыі ка-  
аператываў і камітэтаў узаемадапамогі, паэт  
перасцерагаў сялян ад шкоднага ўплыву ку-  
лакоў („К кулаку мне йсці нягожа—мне стра-  
хоўка дапамога“, 1924; „Камітэты дапамогі ста-  
вляць беднага на ногі“, 1924; „Кааператывы дапа-  
мога“, 1925; „Свае мужчыны дапамогуць“, 1926  
і інш.). Паэт марыў аб новым вобліку са-  
цыялістычнай вёскі, калі селянін будзе ап-  
рацоўваць зямлю трактарам, калі шчаслі-  
вую песню новай вёскі пачуе па радыё  
Масква.

Скора трактар—конь стальнапалосы—  
Праімчыцца віхрам да мяжы!..

Скора вёска цераз радыёпрыёмнік  
Павітае песнямі Маскву.

(„Успомні“, 1925)

Вершы „Яна“ (1925) і „Сялянка“ (1925) пры-  
свечаны лёсу беларускай савецкай жанчы-

ны, якой адкрыў вольны шлях Уладзімір  
Ільіч. У яскравых, вобразных малюнках па-  
казвае Паўлюк Трус цяжкае мінулае і ра-  
дасць вольнай савецкай жанчыны.

Яна сёння нястрымана-вольная,  
Апавіта чырвонаю жычкай.  
Аб мінулых часах паднявольных,  
Аб прыгнечанні ёй не кажы.  
Бо на чоўне сусветнага Леніна  
Яна ў прыстань камуны бунтарыць,  
Калі сэрца свабодай успенена,  
А ў грудзях рэвалюцыі жар!  
(„Яна“)

У вершах паэта паўстае жывы вобраз ма-  
ладой савецкай сялянкі сярэдзіны дваццатых  
гадоў з яе клопатамі ў штодзённым  
жыцці, з адметнымі рысамі яе быту і свя-  
домасці.

Яна думае, як гаспадарку  
На высокі узровень падняць,  
І наладзіць дзіцячыя яслі  
Яна ймкненца ад шчырай душы,  
Каб вясковыя дзеці не гаслі,  
Не ўміралі ў сялянскай глушы.  
У Савет, камітэт дапамогі  
Яна йдзе без прыгону-панукі,  
Ёй адчынены ўсюды дарогі  
Да шырокае працы, навукі.  
Шмат дзяўчат ужо там, у камсамоле  
Шмат жанчын увайшлі ў КПБ.  
(„Сялянка“)

Паэт заклікаў свабодных савецкіх жан-  
чын дапамагчы жанчынам Заходняй Белару-  
сі ў іх вызваленчай барацьбе („Яна“).

Вершы паэта авеяны рамантыкай радаснай творчай працы, якая магчыма толькі пры сацыялізме („Золак вясны“, 1924; „Вясновая песня“, 1925; „Выйдзі, паслухай“, 1925). У вершы „У жніво“ (1925) падан малюнак натхнёнай працы жней, якія, запяваючы новую песню, „вышлі раццю густой на загоны“.

Эх, бязмежнае волі раздолле!  
Так і шырыцца з песняю шаг.  
Не аслабяцца рукі на полі,  
Калі поўна надзеі душа!

(„У жніво“)

Вітаючы ўсё новае, народжанае савецкім ладам, Паўлюк Трус не аставаўся абыякавым да ўсяго адсталлага і недарэчнага, што сустракалася яму ў жыцці. Трапна высмейваў ён асобныя перажыткі капіталізма ў свядомасці беларускага селяніна. У сваіх вершах і частушках паэт рэзка выступаў супроць рэлігійнага дурману („Антырэлігійныя частушкі“ і інш.), супроць розных забабонаў („Лячыся ў доктара, а не ў шаптухі“, 1925; „Каб малака было па вушы, выводзь карову з калатушы“, 1924 і інш.), супроць п'янкі і самагону („Вось калі Сымон-лайдак у самагонцы пачуў смак“, 1924; „Свіння ўжо заракалася не раз“, 1925 і інш.).

Рашуча выступаючы супроць бескультур'я ў сялянскім побыце, паэт змагаецца за новую, культурную вёску, за перадавое, навукова абгрунтаванае вядзенне сельскай гаспадаркі („Ураджаю“ 1925; „Калі хочаш, каб быў ураджай, — дык жывёлу на рунь не пускай“, 1924; „Сенажаць“, 1925; „Свіння ўжо заракала-



ся не раз“, 1925; „Каб знаць навіны ўсяго свету—чытай газету“, 1925; „Селькор“, 1925).

Лепшым творам Паўлюка Труса з’яўляецца яго паэма „Дзесяты падмурак“ (1: 28). У паэме паказана дарэвалюцыйная і савецкая Беларусь, а таксама Заходняя Беларусь, якая ў той час знаходзілася пад прыгнётам беларускай Польшчы.

Паэма пачынаецца лірычным уступам, прасякнутым радаснай усхваляванасцю аўтара—грамадзяніна маладой савецкай рэспублікі. Сваю радасць, свае мары паэт імкнуўся выказаць у паэме:

Хочацца навеяць  
Казкі-таямніцы  
Гукамі мелодый,  
Радасцю без слоў...

Першыя дзве часткі паэмы прысвечаны мінуламу беларускага народа, яго „жабрачай нядолі“. У трэцяй частцы паэт з захапленнем апявае Савецкую Беларусь, якая з краю балот, азёр і магіл-курганоў паступова ператваралася на вачах паэта ў індустрыяльную сацыялістычную краіну. У гады барацьбы нашай партыі за сацыялістычную індустрыялізацыю краіны Паўлюк Трус адзін з першых у беларускай літаратуры заўважыў і апеў гэтыя новыя рысы ў жыцці беларускага народа.

Творчы міг... Напорная імклінасць...

Працай тут заняты муляры.

І пад небам зорнасці маўклівай

Вырастаюць волаты-муры.

Паэт марыў аб тым часе, калі Беларусь стане перадавой індустрыяльнай краінай:

Край лясоў,  
мінулых дзён паўстання,—  
край нізін—  
прастораў далніх шыр...  
Край палёў...  
О, край,—  
калі ж ты станеш  
краем фабрык дымных  
і машын?..

Заканчваецца паэма зваротам аўтара да прыгнечаных мас Заходняй Беларусі. З гонарам паказваючы на дасягненні сваёй сацыялістычнай Радзімы, паэт заклікаў працоўных Заходняй Беларусі ісці ў рашучы бой за сваю свабоду і незалежнасць пад сцягам Камуністычнай партыі.

Арлы маладыя—  
няволі сыны,  
ўзнямайце халодныя крыллі.  
Хоць рукі закованы  
ў сталь-кайданы,  
а сілу рыхтуйце вы сіле.  
Надыйдзе збавенне,  
не трацьце надзей,—  
распальвайце ў сэрцы паходні,  
і ў муках змагання  
народзіцца дзень  
з-пад хмараў маўклівых заходніх.

Паэт усяляў у сэрца прыгнечанага народа ўпэўненасць у свае сілы, заклікаў згуртавацца вакол Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі, каб скінуць з сябе цяжкія вянкі і ўзняцца на барацьбу супроць белапольскай фашысцкай улады:

Даволі мучэння  
(‘шчэ рана старэць),  
балючага здзеку даволі.  
Сягоння—нявольнік,  
а заўтра—тварэц  
краіны свабоднай і вольнай.

Паэма „Дзесяты падмурак“—апошні і найбольш спелы твор паэта, у ім яскрава праявіліся асноўныя рысы яго таленту: рэвалюцыйная рамантыка і народная напеўнасць. Пачуццё гонару і радасці савецкага чалавека за сваю сацыялістычную Радзіму выказаны ў паэме багатаю вобразнаю моваю, з шырокім выкарыстаннем мастацкіх сродкаў вуснай народнай творчасці.

Паўлюк Трус многа працаваў над сабой, прагна вывучаў народную творчасць, класічную рускую і украінскую паэзію і савецкую літаратуру. Асабліва вялікі ўплыў аказалі на яго творчасць вершы Пушкіна<sup>1)</sup> Шаўчэнкі<sup>2)</sup> і Кальцова<sup>3)</sup>. У агітацыйных вершах паэта адчуваецца вучоба ў Маякоўскага, Дзям’яна Беднага і Крапівы. Паэт вучыўся таксама ў класікаў беларускай літаратуры—Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча.

Паўлюк Трус бачыў прызначэнне паэта ў тым, каб служыць сваёй творчасцю інтарэсам народа. Свае погляды на мастацтва паэт выказаў у вершах „Прысвячаецца Я. Купалу“ (1925) і „Памяці Максіма Багдановіча“ (1927).

1) Гл. вершы „Зіма... і золкія завеі“..., „Вясна“ і інш.

2) Гл. вершы „Веюць ветры“, „На тэрзбор“, „Куды вецер ве...“ „Ой, у полі, за гарою“.

3) Гл. вершы „Лес“ і інш.

Не ліпнёвая кветка-купалле  
Між палёў на мяжы расцвітала...  
Ой, купалася сонца ў далях,  
І кацілася песня Купалы.

Так пачынае Паўлюк Трус свой верш, прысвечаны народнаму паэту Янку Купалу. Паэт адзначае ў гэтым вершы выдатную ролю творчасці народнага паэта ў жыцці народа і заклікае Купалу накіраваць сваё магутнае слова за мяжу, што падзяляла да 1939 года беларускі народ. Паэт-камсамалец Паўлюк Трус клікаў народнага паэта сваёй арлінай песняй узнімаць заходнебеларускіх братоў на барацьбу за свабоду.

Дык спявай, твая песня ўраганам  
У сэрцы скованых родзіць паўстанне.  
(„Прысвячаецца Я. Купалу“).

Горача паўставаў Паўлюк Трус супроць дэкадэнцтва і багеі ў літаратурным асяроддзі („Парады ў сапраўднасці“).

Такім кароткім (1924—1929), але напоўненым вялікім зместам, быў творчы шлях паэта Паўлюка Труса. Вершы яго былі шырока вядомы ў народзе, лепшыя творы паэта і сёння ведаюць і любяць чытачы. Мы бачым у іх праўдзівыя малюнкi з жыцця беларускага горада і вёскі гадоў аднаўлення і перыяду індустрыялізацыі нашай краіны. У іх паўстае перад намі прыгожы вобраз радаснага, бадзёрага, энергічнага юнака — змагара за новы ўклад жыцця.

## Кнігі Паўлюка Труса

Вершы. Мінск, выд. ЦБ „Маладзьяка“, 1925. 46 стар. 1.500 экз. (Кніжніца „Маладзьяка“, № 12). 15 к.

Ветры буйныя. Зборнік вершаў. Мінск, Беларус. дзярж. выд-ва, 1927. 136 стар. 2.000 экз. 70 к.

Выбраныя вершы. Мінск, 1931. 156 стар. 3.000 экз. (Бел. АН. Ін-т літаратуры і мастацтва). 75 к.

Збор твораў. Мінск, Выд-ва Беларус. Акадэміі навук, 1934. 330 стар., 1 партр. 1.500 экз. (Бел. АН. Ін-т літаратуры і мастацтва). 4 р. 50 к.

Творы. Мінск, Выд-ва Беларус. Акадэміі навук, 1935. 271 стар., 1 партр. 5.000 экз. (Бел. АН. Ін-т літаратуры і мастацтва). 6 р., перапл. 1 р. 50 к.

Вершы і паэмы. Мінск, Дзярж. выд-ва пры СНК БССР, Рэд. дзіцяч. літ-ры, 1940. 116 стар. з партр. 10.000 экз. 2 р.

Выбраныя творы. Мінск, Дзярж. выд-ва пры СНК БССР, 1941. 180 стар. з партр. 6.000 экз. 4 р.

Выбраныя творы. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1946. 256 стар. 8.000 экз. 7 р.

Вершы і паэмы. (Выбраныя творы). Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, Рэд. дзіцяч. і юнацкай літ-ры, 1949. 126 стар. 8.000 экз. 6 р.

Выбраныя творы. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1953. 275 стар. з партр. 10.000 экз. 6 р. 75 к.

Пераклады твораў П. Труса на рускую мову не выдаваліся асобным выданнем. Паэма „Дзесяты падмурак“ у перакладзе А. Астроўскага змешчана ў кнігах: **Антологія беларускай поэзіі**. Л., Ленінгр. газетно-журн. і кніжнае изд-во, 1948, с. 265—276 (пад назв. „Десятая основа“); **Антологія беларускай поэзіі**. М., Гослитиздат, 1952, с. 174—178 (пад назв. „Десятый год“).

---

## Літаратура аб жыцці і літаратурнай дзейнасці П. Труса

### 1. Біяграфічная літаратура

**Глебка П.**—Паэт-камсамалец. Часоп. „Малодосць“, 1954, № 8, стар. 21.

Цёпла ўспамінае паэт Пятро Глебка аб сваёй дружбе з Паўлюком Трусам у дзіцячыя гады ў сямігодцы і ў гады юнацтва ў Беларускам педагагічным тэхнікуме. Расказваючы аб жыцці Паўлюка Труса, аўтар характарызуе яго як чалавека і пісьменніка—яскравага прадстаўніка народжанай Кастрычнікам маладой беларускай літаратуры 20-х гадоў. „Калі мы хочам назваць каго-небудзь з нашых паэтаў таго часу камсамольскім паэтам,—гаворыць Пятро Глебка,—дык у першую чаргу трэба назваць Паўлюка Труса. Талент яго не паспеў развіцца ва ўсёй сіле. Але ў лепшых творах паэта, у яго грамадскай дзейнасці знайшлі сваё выяўленне і настрой нашай моладзі дваццатых гадоў і яе высокародныя парывы і справы. Гэтым нам дорага шчырая, п'явучая паэзія Паўлюка Труса і сёння“.

Аўтар успамінаў прыводзіць некалькі вытрымак з неапублікаваных лістоў Паўлюка Труса. Лісты гэтыя характарызуюць кіпучую грамадскую дзейнасць паэта.

**Лужанін М.**—Мае ўспаміны. Газ. „Звязда“, 1944, № 65.

Успаміны аб сумеснай вучобе з Паўлюком Трусам у Беларускам педтэхнікуме ў Мінску.

Максім Лужанін падрабязна знаёміць чытача з асяроддзем, у якім знаходзіўся Паўлюк Трус у час вучобы ў тэхнікуме. Ён расказвае многа цікавых фактаў: аб сумеснай рабоце з Паўлюком Трусам і Пятром Глебкам у тэхнікумаўскай вуснай газеце „Чырвоны прамень“, у якую тры пачынаючых у той час паэты пісалі саты-

рычныя вершы пад псеўданімам „Калектыў шаўцоў“; аб удзеле Паўлюка Труса ў насценнай газеце „Малады асветнік“; аб суботніх літаратурных вечарах, на якіх са сваімі творамі выступалі Паўлюк Трус, Пятро Глебка, Алесь Якімовіч і сам аўтар успамянаў; аб калектыўных чытаннях паэзіі і інш. Максім Лужанін падкрэслівае, што развіццю творчай атмасферы ў тэхнікуме садзейнічала педагагічная праца народнага паэта Якуба Коласа, які выхоўваў у студэнтаў літаратурныя густы і падтрымліваў кожнае праяўленне таленту.

**Якімовіч А.**—Светлае імя. Газ. „Чырвоная змена“, 1954, 29 жніўня.

Алесь Якімовіч ведаў Паўлюка Труса яшчэ з дзіцячых год, калі яны разам наведвалі Уздзенскую сямігодку. У сваіх успамянах ён характарызуе Паўлюка Труса як чалавека і паэта: „Скромнасць,—піша А. Якімовіч,—была характэрнай рысай Паўлюка Труса як таварыша, як чалавека... Ён быў і застаўся да канца свайго жыцця прыкладам скромнага, чэснага камсамольца і літаратара—служы народ“. Нават факты аб умовах, у якіх памёр Паўлюк Трус, прыведзеныя А. Якімовічам, сведчылі аб выключнай сціпласці паэта.

Аўтар успамянаў расказвае аб дзіцячых гадах Паўлюка Труса, праведзеных у вёсцы Нізок і вучобе ў Мінскім педтэхнікуме, аб фармаванні таленту і светапогляду паэта, аб матывах яго творчасці. Перад чытачом паўстае вобраз маладога паэта, закаханага ў жыццё і песню, нядрэннага мастака-самавучкі, актыўнага камсамольца-змагара за ўсё прагрэсіўнае, новае.

**Жыдовіч І.**—Паўлюк Трус. (Кароткі біяграфічны нарыс). У кн.: П. Трус—Вершы і паэмы. (Выбраныя творы). Мінск, ДВБ, рэд. дзіцяч. і юнацк. літ-ры, 1949, стар. 3—10.

Раздзелы нарыса: У вёсцы Нізок. У сямігодцы. Перад ад'ездам у Мінск. У тэхнікуме. Універсітэт.

**Кленов А. и Садовский Е.**—На родине Павлюка Труса (д. Низок, Узденского р-на). Газ. „Советская Белоруссия“, 1954, 29 августа.

Аўтары артыкула расказваюць аб сучасным жыццё сям'яні вёскі Нізок, у якой нарадзіўся ў 1904 г. Паўлюк



Трус, аб іх успамінах пра земляка-паэта. Даюцца біяграфічныя звесткі аб сёстрах Паўлюка Труса—настаўніцы Веры Адамаўне Чэпікавай і калгасніцы Марыі Адамаўне Трус.

**Шаураў П.**—На радзіме паэта. Газ. „Чырвоная змена“, 1954, 29 жніўня.

Нарыс аб сучасным жыцці вёскі Нізок—радзіме паэта.

## 2. Крытычная літаратура

**Чорны К.**—Думкі пра Паўлюка Труса. Газ. „Літаратура і мастацтва“, 1939, 3 верасня.

Разглядаючы паэзію Паўлюка Труса, Кузьма Чорны пісаў: „Самай важнай і цікавай рысай паэзіі Паўлюка Труса была яе народнасць. Ён быў увесь у сучаснасці. Рэвалюцыя, родная прырода, родны быт—вось тыя моманты, якія поўным голасам гучаць у яго паэзіі. Тонкая лірыка і эпічнасць з глыбокімі адценнямі народнага гумару—здабыткі яго паэтычнага слова“.

У артыкуле асабліва падкрэсліваецца думка аб тым, што ў творчасці Паўлюка Труса тонкі лірызм спалучаецца з сапраўднай эпічнасцю, што яго паэзія была заўсёды звязана з канкрэтным бытам народа, і многія вершы з’яўляюцца жанравымі карцінамі быту і працы народа. Кузьма Чорны зазначае, што на эпічны бок паэзіі Паўлюка Труса чамусьці яшчэ не звярнула ўвагі крытыка.

Аўтар артыкула таксама знаёміць чытача з літаратурнымі інтарэсамі паэта: „Літаратурныя густы Паўлюка Труса лішні раз выяўляюць прыроду яго талента. У літаратуры яго цікавіла тое, што было сапраўды народным. Вось чаму ён так любіў Тараса Шаўчэнку. Яго вабіла да сябе лірыка-эпіка вялікага украінскага паэта. Паўлюк Трус дэкламаваў напамяць „Макара Чудру“ і „Песню аб Сокале“ Максіма Горкага і цэлыя раздзелы з „Новай зямлі“ Якуба Коласа. Пушкінскую „Палтаву“ ён называў недасягальным шэдэўрам. Някрасаў быў яго любімым паэтам. Сваім вострым паэтычным чуццём ён адчуваў сапраўдную вялікую паэзію. Адным з яго любімых паэтаў быў і Максім Багдановіч“.

**Пестрак П.**—Паўлюк Трус. (Да дваццацігоддзя з дня смерці). Часоп. „Полымя“, 1949, № 8, стар. 119—122.

Піліп Пестрак характарызуе Паўлюка Труса як паэта новай фармацыі, у творчасці якога моцна адчуваецца вызваленне беларускага народа ад векавога сацыяльнага і нацыянальнага прыгнёту. „Паўлюк Трус быў паэтам савецкай рэчаіснасці, — піша аўтар, — вершы яго прасякнуты сацыялістычным зместам“.

У артыкуле разгледжаны матывы і тэматыка твораў Паўлюка Труса розных жанраў — паэм, лірычных вершаў, сатырычна-гумарыстычных вершаў, частушак. У сваім разглядзе творчасці паэта аўтар артыкула падкрэслівае, што Паўлюк Трус пазбег уплыву абстрактнай паэзіі, якая бытвала яшчэ ў 20-х гадах у творах некаторых паэтаў, і свядома вучыўся ў класікаў рускай, беларускай і украінскай літаратуры.

**Панчанка П.** — Паўлюк Трус. Газ. „Літаратура і мастацтва“, 1949, 3 верасня.

У артыкуле дана яркая характарыстыка творчасці Паўлюка Труса, — разнастайнай па тэматыцы, глыбока і шчыра аптымістычнай па зместу, багатай уражаннямі і пачуццямі.

Пімен Панчанка адзначае творчы рост паэта, які многа і плённа вучыўся ў Пушкіна, Шаўчэнкі, Купалы і Коласа, але ў пачатку сваёй літаратурнай дзейнасці не мінуў уплыву горшых бакоў творчасці С. Ясеніна. У сувязі з гэтым паэт ставіць пытанне аб патрэбнасці масавага выдання твораў Паўлюка Труса, у якое павінна ўвайсці ўсё самае каштоўнае, ідэйна і мастацкі сталае, каб чытач атрымаў сапраўды выбраныя творы паэта, з яго ясным і непаўторным голасам. Аўтар заканчвае артыкул думкай аб тым, што „Паўлюк Трус сёння з намі, бо ён бачыў „тыя сцежкі, што ў заўтра вядуць“.

**Жыдовіч І.** — Паўлюк Трус. (1904—1929). У кн.: **П. Трус**. — Выбраныя творы. Мінск, ДВБ, 1953, стар. 3—18.

Артыкул аб жыцці і літаратурнай дзейнасці Паўлюка Труса. Аўтар аналізуе асноўныя матывы творчасці і характарызуе шлях няспыннага удасканалення майстэрства маладога паэта; асабліва падрабязна спыняецца на разглядзе паэм „Юны змаганец“, „Астрожнік“ і „Дзесяты падмурак“.

**Жыдовіч І.** — Паэт маладосці. Часоп. „Савецкая школа“, 1954, № 4, стар. 21—33.

Аўтар дае разгорнутую характарыстыку творчага шляху Паўлюка Труса, падкрэслівае народнасць і глыбока лірычны характар яго паэзіі. У артыкуле аналізуюцца вершы і паэмы, асабліва падрабязна разглядаюцца паэмы „Юны змаганец“, „Сірата Алеся“, „Чырвоныя ружы“ і „Дзесяты падмурак“. Лепшымі вершамі П. Труса крытык лічыць вершы 1927—1929 гг. „Памяці тав. Войкава“, „І было апошняя тады“, „Першмай“, „Дзеці сонца“, „Не на ўзмор’і чаўны“, „На чырвонай дарозе“.

**Агіевіч У.**—Лірыка Паўлюка Труса. У кн.: Ул. Агіевіч. Літаратура і жыццё. (Зборнік артыкулаў). Мінск, ДВБ, 1954, стар. 116—121.

П. Трус увайшоў у гісторыю беларускай літаратуры як выдатнейшы лірычны паэт. Рэвалюцыйная мэтанакіраванасць і жыццесцвярджаючая сіла лірыкі П. Труса, яе ўнутраная цэльнасць і непарушнасць, пры ўсёй сваёй мяккасці і пяшчотнасці, спалучаны з моцным і мужным вершам. Яго лірыка захопляе праўдзівасцю і непасрэднасцю пачуцця, шчырасцю чалавечага голасу, класічнай прастатой і выразнасцю мастацкай манеры—такі асноўны вывад артыкула.

Разглядаючы творчасць Паўлюка Труса, У. Агіевіч асабліва спыняе сваю ўвагу на мастацкіх сродках паэта, на кроўнай сувязі яго паэзіі з народнай творчасцю.

**Александровіч Ал.**—Паўлюк Трус. Часоп. „Беларусь“, 1944, № 6, с. 56—58.

У артыкуле дадзена агульная характарыстыка творчасці Паўлюка Труса. Больш падрабязна разглядаюцца паэмы „Дзесяты падмурак“ і „Сірата Алеся“. У канцы артыкула аўтар спыняецца на пытанні выкарыстання Трусам у сваёй паэзіі народнай творчасці (пытанні апрацоўкі фальклору і творчага выкарыстання яго ў мастацкім творы).

**Александровіч С.**—Паўлюк Трус. Часоп. „Беларусь“, 1954, № 8, стар. 17.

У артыкуле дадзена агульная характарыстыка творчасці Паўлюка Труса, які „заўсёды гаварыў шчыра і ўсхвалявана, свежа і молада, сваім голасам“.

Адзначаючы рад недахопаў у ранніх вершах паэта, аўтар артыкула падкрэслівае значэнне паэмы „Дзесяты падмурак“, якая з’яўляецца трапным і дасканалым

абагульненнем матываў і паэтычных вобразаў, якія акрэсліліся ў паасобных вершах і паэмах Паўлюка Труса. Адзначыўшы ўмелае спалучэнне ў паэме высокай ідэйнасці з сапраўдным паэтычным майстэрствам абагульнення, выразнасцю і арыгінальнасцю формы, стройнасцю кампазіцыі і багаццем мовы, аўтар артыкула лічыць гэты твор Паўлюка Труса лепшым здабыткам беларускай савецкай паэзіі 20-х гадоў.

**Цікоцкі М.**—Паўлюк Трус. Газ. „Калгасная праўда“, 1954, 29 жніўня.

У артыкуле дадзена сціслая характарыстыка творчасці паэта. Асабліваю ўвагу спыняе аўтар артыкула на агітацыйных і сатырычных вершах Паўлюка Труса, якія былі накіраваны на актыўную барацьбу за перадавую культурную вёску.

**Астрэйка А.**—Песняр маладосці. Газ. „Літаратура і мастацтва“, 1954, 28 жніўня.

Кароткі артыкул аб жыцці і літаратурнай дзейнасці паэта.

**Бэндэ Л.**—З творчай практыкі Паўлюка Труса (паводле рукапісных матэрыялаў). Газ. „Літаратура і мастацтва“, 1957, 27 сакавіка.

Аўтар характарызуе, на аснове запісаў Паўлюка Труса ў дзённіку 1927—1928 гадоў, працэс працы паэта над вершамі „Ліст да сястры“, „У полі“, „Сасна“ і інш. „Рукапісы Паўлюка Труса сведчаць,—піша крытык,—што ён заўсёды імкнуўся да ідэйнай выразнасці і мастацкай дасканаласці сваіх вершаў і па некалькі разоў перарабляў тыя радкі, якія не задавальнялі яго“.

У артыкуле прыведзены цікавыя запісы з дзённіка і лістоў Паўлюка Труса, але не сказана, дзе гэтыя рукапісныя матэрыялы захоўваюцца.

**Аўрамчык М.**—Паўлюк Трус. Газ. „Чырвоная змена“, 1946, 31 жніўня.

Кароткі артыкул аб жыцці і літаратурнай дзейнасці паэта.

**Маркаў К.**—Выбраныя творы Паўлюка Труса. Газ. „Гомельская праўда“, 1953, 19 чэрвеня.

У артыкуле характарызуецца творчасць Паўлюка Труса і даны некаторыя заўвагі аб выданых у 1953 г. „Выбраных творах“ паэта.

Ермаловіч М.—Палымяны пясняр сацыялістычнай Радзімы. Газ. „Сталінскі шлях“ (г. Маладзечна), 1954, 29 жніўня.

Кароткі артыкул аб творчай дзейнасці Паўлюка Труса.

### 3. Метадычная літаратура ў дапамогу настаўніку

Гарачун Е.—П. Трус у плане літаратурнага чытання ў VII класе сярэдняй школы. Часоп. „У дапамогу настаўніку“, 1952, № 6, стар. 22—24.

Метадычныя ўказанні па правядзенню чыткі паэмы „Астрожнік“ на ўроку літаратурнага чытання. Рэкамендуецца прыкладны план уступнай гутаркі настаўніка (аб тэмах і вобразах паэмы „Астрожнік“), чытання і самастойнай работы вучняў на ўроку.

## З М Е С Т

*Стар.*

1. Прадмова .....	5
2. Біяграфічная даведка.....	9
3. Творчасць Паўлюка Труса (Бібліяграфічная даведка).....	12
4. Кнігі Паўлюка Труса (спіс выданняў)	22
5. Літаратура аб жыцці і літаратурнай дзейнасці П. Труса.....	24
1) Біяграфічная літаратура.....	24
2) Крытычная літаратура.....	26
3) Метадычная літаратура ў дапамогу настаўніку.....	30

*Рэдактар А. А. САКОЛЬЧЫК*

1964 г.



8000000259 1259

Бел.  
1994

СССР

МОН

1994

1994